

**Prof. Dr. As. Zlatarov University
National University
of Life and Environmental Sciences of Ukraine**

VI International Scientific and Practical
Conference

Ukraine, Bulgaria, EU: Economic and Social Development Trends

26 August 2022
Burgas, Bulgaria

Thus, the banking sector is an activator of the country's real economy, determines its potential and structural direction of development. By financing the real sector of the economy, it is possible to speed up the reproduction processes of production and increase services by business entities in the spheres of their operation, which is a fundamental prerequisite for the growth of the national economy. Relying on the attraction of banking resources, the financial potential of branches of the real sector of the national economy is formed, allowing to obtain certain advantages in case of their use. From these initial positions, attracting bank loan capital is a means of operational influence on the financial stability of enterprises, which allows to increase their potential without losing the right to ownership of the business entity and is one of the key components of business development prospects.

References:

1. Dzyublyuk O.V. Banking system of Ukraine: formation and development in the conditions of globalization of economic processes: Monograph. / O.V. Dziublyuk. Ternopil: Vector, 2012. 462 p.
2. Kovalenko M.M. Monetary and credit policy of the National Bank in the context of lending to the real sector of the economy. *Theory and tactics of public administration*. 2011. No. 3(34). pp. 1–9.

Коценко М.С.,

здобувач освітньо-наукового ступеня доктор філософії,
Поліський національний університет, Україна

КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИРОБНИКІВ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Актуальність досліджуваної проблематики. Органічне землеробство щороку набирає популярності серед сільськогосподарських виробників по всьому світу. Політика країн Європейського Союзу протягом останніх років спрямована на заохочення фермерів та господарств на перехід на органічне виробництво. Такі переваги органічного виробництва як: турбота про майбутні покоління, менш негативний вплив на навколишнє середовище, забезпечення населення більш якісними продуктами продовольства та покращення життя сільського населення, змушують українських аграріїв задуматися про зміну ведення господарства з традиційних методів господарювання на більш екологічне та безпечніше для навколишнього середовища. Дослідження конкурентного середовища та тенденцій розвитку органічного виробництва дасть змогу виявити актуальні питання та

проблеми виробників екологічно чистих продуктів харчування, та розробити дієвий план його розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій за темою проблематики. Дослідження конкурентного середовища виробництва органічної продукції в Україні є досить актуальним. Так, тенденції та сучасний стан органічного виробництва висвітлено у роботах Берсуцької С.Я. [2], Куліша Л.П. [3]. Світову практику підтримки органічного сектору та їх застосування у вітчизняних господарств розглядає Є.Милованов [4], а місце органічного виробництва у системі агропродовольчого виробництва визначав Сенишин О.С.[5]. Попри значний внесок даних науковців у дослідження проблематики сучасного стану органічного виробництва та ринкової конкуренції в Україні, деякі питання потребують більш детального вивчення, а дані систематизації та уточнення.

Мета. Метою роботи є дослідження основних тенденцій ринку органічної продукції в Україні та перспективи для розвитку її конкурентного середовища.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, такі як абстрактно-логічний при визначенні основних принципів дослідження та узагальнень, статистико-економічний при дослідженні сучасного стану розвитку органічного виробництва.

Результати дослідження. Сучасний етап становлення аграрної галузі економіки України відзначається певними особливостями, зокрема спостерігається вплив досвіду ведення сільського господарства аграріїв країн Європейського Союзу в яких у пріоритеті стоїть бережливе ставлення до навколишнього середовища та турботу про майбутні покоління. Для входу в європейське конкурентне середовище необхідно слідувати світовим тенденціям ведення сільського господарства та дотримуватися принципів сталого розвитку територій. Для українського виробника органічне виробництво є достатньо перспективним напрямом галузі, оскільки воно має ряд конкурентних переваг як для виробника так і для споживача. Поступово споживання екологічно чистих продуктів харчування стає все більш популярним серед українців, а європейський вектор розвитку стає рушійною силою для підприємців при переході на органічне виробництво.

Виробництво органічної продукції у світі зосереджене у 172 країнах світу і налічує 112 млн. виробників, найбільша частка яких знаходиться в Азії (1,8 млн.), Африці (8,3 млн.) та у Європі (418 тис.). У світі під виробництвом органічних продуктів зайнято 72,3 млн. га земельних угідь, а трійку лідерів серед країн займають Австралія і 35,7 млн. га., Аргентина і 4,5 млн. га та Індія і її 2,6 млн. га. (Таблиця 1.).

Таблиця 1

Топ 10 країн Світу з найбільшою кількістю органічної площі, млн. га

Країна	Площа, млн. га
Австралія	35,7
Аргентина	4,5
Іспанія	2,4
США	2,3
Індія	2,6
Франція	2,5
Китай	2,4
Уругвай	2,7
Італія	2,1
Німеччина	1,7

Джерело [6]

За даними Дослідного інституту органічного землеробства (FiBL) [6] Європа входить до трійки лідерів серед кількості виробників органічної продукції і їх кількість складає 418 тис. операторів, а загальна площа земельних угідь що використовуються у органічному виробництві 17,1 млн. га. В Україні, як і в більшості європейських країн, органічне виробництва розвивається досить швидкими темпами. Про це свідчить збільшення кількості сертифікованих органічних земель, кількості операторів органічного ринку, збільшення частки експорту та споживання органічної продукції на душу населення. Так, до прикладу у 2002 році налічувався 31 зареєстрований виробник органічної продукції, а частка сертифікованих сільськогосподарських земельних угідь що зайнята під органічне землеробство складала 0,4 % від загальної площі с/г угідь. У 2021 році кількість операторів зросла до 563, а частка земель складала 1,7 % від загальної кількості площі що зайнята під сільське господарства. Динаміка приросту земель та кількості операторів проаналізована у Таблиці 2.

Аналізуючи дані, наведені в Таблиці 2., можна стверджувати що хоча і поступово, але ринок виробництва органічної продукції розвивається. Зростає експорт продукції українського виробника на ринок країн Європейського Союзу і, по багатьом позиціям, вона є досить конкурентоспроможною. Так, у 2019 році Україна увійшла до трійки країн-експортерів органічної продукції на ринок Європи. Загалом органічний експорт України за 2020 рік складає 178,6 млн. євро, що у порівнянні з 2013 роком майже у 5 разів більше [6]. Основними видами продукції що експортується є: пшениця, органічна соя, кукурудза, спельта, ріпак, соняшник, макуха, чорниця та соняшникова олія. Основними перешкодами для подальшого просування на ринку Європи для українського виробника є передусім насиченість ринку та високі стандарти готової продукції.

Таблиця 2

**Динаміка приросту земель та кількості операторів органічного ринку
(2011-2021 рр.)**

Роки	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Органічна площа (с/г угіддя), тис. га	270	272	393	400	410	381	289	309	467	462	482
Органічні виробники	155	164	175	182	210	294	304	501	470	419	563
Частка органічної площі від загальної кількості с/г угідь, %	0,65	0,66	0,95	0,97	0,99	0,92	0,7	0,75	1,13	1,12	1,7

Джерело [6]

Однією із переваг української органічної продукції є її дешева ціна у порівнянні з цінами які є у країнах Європи, тому вона і є достатньо популярною. Але деякі питання сертифікації та якості продукції потребують доопрацювання та запозичення досвіду європейських держав.

Внутрішній ринок органічної продукції складається із 563 оператора органічного ринку і є достатньо конкурентоспроможним. Основними областями де зосереджене органічне виробництво є Київська, Миколаївська, Вінницька, Житомирська та Харківська області. Детальніше по кількості операторів та специфіці їх діяльності (переробка, експорт, рослинництво та тваринництво) наведено у Таблиці 3.

Споживання українцями органічної продукції також збільшується і це зумовлено передусім популяризацією здорового способу життя серед молоді та так званого «розумного споживання», яке включає в себе бережне ставлення до природи та турбота про майбутні покоління.

У 2006 році споживання органічних продуктів складало лише 0,01 євро на особу, тоді як у 2020 ця цифра зросла до 0,9 євро[6]. Основною перешкодою до споживання органічної продукції в Україні є безперечно її досить висока ціна та низька купівельне спроможність населення. Для боротьби з цим необхідно, на нашу думку впроваджувати ряд заходів державної підтримки органічних виробників.

Таблиця 3

Оператори органічного ринку у розрізі по областях

Області	Види діяльності									
	Всього	Рослинництво	Тваринництво	Виробництво добрих ЗЗР	Переробка	Експорт/Імпорт	Заготівля дикоросів	Бджільництво	Аквакультура	Торгівля
Вінницька	51	35	1	2	4	7	2	6	0	3
Волинська	27	17	1	1	2	6	4	1	0	0
Дніпропетровська	25	9	0	3	1	2	1	3	0	2
Донецька	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Житомирська	27	17	5	0	6	16	3	1	0	5
Закарпатська	18	8	0	1	4	9	5	1	0	1
Запорізька	10	4	0	3	4	6	1	0	0	2
Івано-Франківська	19	6	0	6	6	9	8	3	0	3
Київська	87	31	1	12	19	26	6	2	0	14
Кіровоградська	7	2	0	4	0	0	0	0	1	0
Луганська	6	0	0	0	0	0	0	4	0	2
Львівська	30	15	0	2	5	12	7	0	0	4
Миколаївська	31	4	0	1	3	2	0	20	0	1
Одеська	38	10	1	1	8	15	2	8	0	9
Полтавська	31	25	0	1	12	16	0	0	0	11
Рівненська	21	13	0	1	4	9	3	1	0	4
Сумська	21	12	0	1	1	6	1	4	0	3
Тернопільська	14	6	1	0	5	6	2	0	0	1
Харківська	29	17	0	3	3	10	0	3	0	4
Херсонська	10	1	0	3	1	2	0	0	0	1
Хмельницька	19	5	0	1	4	5	1	8	1	2
Черкаська	24	11	1	1	5	5	2	4	0	2
Чернівецька	4	1	0	0	2	0	0	0	0	1
Чернігівська	12	8	1	1	1	4	0	0	0	0
АР Крим	дані відсутні									
Разом по Україні	563	258	12	49	100	173	48	70	2	76

Джерело [7]

Такою підтримкою можуть бути: часткове погашення оплати за проведення сертифікації; надання безпроцентних кредитів для підприємців які прагнуть перейти на органічне виробництво; створення бази постачальників та каналів збуту готової продукції; здійснення державного

замовлення на органічну агропродовольчу продукцію; надання певних субсидій та дотацій.

Недостатньо розвинуте інституційне середовище є певною перешкодою до виходу українських виробників на ринок Європи. Хоча і прийнято Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [1], був введений у дію ще у 2019 році, ряд Положень та підзаконних актів потребує доопрацювання та подальшого впровадження.

Ще однією проблемою на шляху розвитку конкурентоспроможного внутрішнього ринку органічних продуктів харчування є низька обізнаність українців щодо користі екологічно чистих продуктів та обмаль інформації про місця продажу таких продуктів. Для вирішення даного питання необхідно вносити органічну освіту, розповсюджувати брошури про користь органічних продуктів серед сімейних лікарів та медичного персоналу дитячих садків, які зможуть довести корисність вживання таких продуктів для організму людей, особливо дітей. У великих супермаркетах потрібно окремими полицями позначати місце, де запропонована продукція вітчизняних органічних виробників та має бути також інформація чим саме вона корисна і як її відрізнити від традиційної продукції.

Надання Україні статусу кандидата до вступу в Європейський Союз стане певним поштовхом для підвищення стандартів органічного виробництва та приведення їх до стандартів ЄС, проте із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, та веденням активних бойових дій, збройна агресія відкинула українських органічних виробників на декілька років назад. Основною проблемою на сьогодні є доступ до земельних ресурсів, оскільки на значній території, що зайнята під органічне виробництво, або досі йдуть бойові дії, або територія є окупованою, або ж після окупації є небезпечною тому що існує проблема мінування територій. Так, безперервні обстріли Харківської, Одеської Миколаївської та інших областей, унеможлиблює проведення сільськогосподарських робіт. Тимчасова окупація території Херсонської області у якій офіційно зареєстровано 10 операторів органічного ринку, також не дає можливості для розвитку органічного землеробства. Інша проблема це звичайно знищення наявних шляхів збуту продукції, тисячі тон овочів та фруктів псуються у виробника, оскільки не мають можливості відправити її на експорт або збуту в середині країни. Тому, із закінченням воєнних дій на території України важливим буде підтримка європейських партнерів у відбудові ринку органічної продукції в Україні.

Висновки та пропозиції. Органічне виробництво є досить перспективним напрямом аграрної галузі України. Вона має такі переваги як географічне розташування, сприятливі кліматичні особливості, європейський вектор розвитку, зацікавленість споживачів у екологічно

чистих продуктах харчування – все це є певним стимулом для переходу українських сільськогосподарських виробників від традиційних методів господарювання до органічних. Підвищити попит на органічні продукти здатен розумний маркетинг та державна підтримка виробників. Основними напрями подальшого розвитку конкурентного середовища на нашу думку є: запозичення досвіду впровадження органічного землеробства країн Європейського Союзу, пошук методів забезпечення конкурентоспроможності української органічної продукції на світовому ринку, державна підтримка виробників, підтримка європейських партнерів. Лише у комплексі всіх дій можливо буде забезпечити розвиток органічного виробництва в Україні та зміцнення її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>. (дата звернення 26.06.2022р.).
2. Берсуцька Т.О. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку органічної продукції. С.Я. Берсуцька, Т.О. Козичева. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 2 (60). С. 165-172.
3. Куліш Л.П. Розвиток конкурентоспроможного органічного ринку в Україні. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 1. С.43-46.
4. В.Милованов. Найкращі світові практики державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва та перспективи для України. *Механізм регулювання економіки*. № 2. 2018. С.14-33.
5. Сенишин О. С. Органічне виробництво у системі агропродовольчого виробництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 36. 2021. С.140-146.
6. Дослідний інститут органічного сільського господарства FiBL, Швейцарія. Режим доступу: <https://www.fibl.org/en>. (дата звернення 26.06.2022р.).
7. Органік Стандарт. Режим доступу: <https://organicstandard.ua>. ((дата звернення 26.06.2022р.).